

Stavovi mladih o kockanju (Attitude young people about gambling)

Elvira Koic, Boris Medved

Opća bolnica Virovitica, Odjel psihijatrije

Sažetak

Cilj istraživanja bio je ispitati stavove mladih u odnosu na kockanje. Rad je nastao na osnovi rezultata anketiranja upitnikom koji je posebno konstruiran za potrebe ovog istraživanja, a ispitano je ukupno 213 učenika završnih razreda devet različitih usmjerenja srednjih škola. Rezultati kvalitativne analize podataka ukazuju da mladi doživljavaju kockanje kao štetno ponašanje. Autori zaključuju da je zbog veličine problema i njegovih posljedica prevencija patološkog kockanja vrlo važna te da je treba započeti u školama i primarnim zdravstvenim servisima, a tek potom u sustavu psihijatrijske zaštite.

Abstract

The aims of study: Examination of young people's attitudes about gambling. The authors examined 213 subjects from nine different groups of high school students. The questionnaire used was designed for the purpose of this investigation. Results of the qualitative analysis showed that young people perceive gambling as risk behaviour. The authors conclude that, due to the size of the problem and its consequences, the prevention of pathological gambling is very important. The prevention can be carried out primarily through screening of behavior at the school level and primary health care services, and then secondarily through the system of psychiatric care.

UVOD

Kockanje i utjecaj na obitelj

Kockanje izjeda svaki djelić kockareva života. Uništava integritet osobe, uništava obiteljske veze, vodi do gubitka prijatelja. Istina više ne postoji, nestaje obzir prema drugima i samopoštovanje. Velika nestrpljivost kockara čini razdražljivim i on hoće sve odjednom riješiti. Začarani krug: posuditi, kockati, izgubiti, posuditi ponovo. Dugovi mogu doseći vrtoglave svote jer svaki je kockar vrlo vješt u izmamljivanju novca. Njegov svijet iz snova daje mu snage da izmisli, vjeruje i uvjerljivo priča nevjerojatne priče. Kriza slijedi jedna za drugom, kao i financijske poteškoće. Obitelj se osjeća odgovornom pomoći mu da se izvuče iz nevolja. No, financijski pomažući mu, više štete nego koriste. On, naravno, obećava da više nikad neće kockati, čak je i uvjeren u to, ali, na koncu, ipak hoće. Ucjenjuje. Njegovi zahtjevi za novcem su hitni i dolaze bez najave. Bližnjima kaže: "Ako do sutra ne nabavim novac, završit ću u zatvoru." Pri tome ga se ne tiče što se oni zadužuju kako bi ga izvukli iz opasnosti. Kockar podnosi mentalnu patnju i grižnju savjesti zbog ono čini supruzi i osobito djeci. Prezren je, odbačen i vrlo usamljen. No ipak ima nadu i šansu za novi život, ako odluči prestati kockati. Osim udruga i klubova koji se bave liječenjem kompulzivnih kockara, važno je osnivati i udruge članova obitelji (Gam-Anon), jer oni imaju svoje probleme i potrebe.

U Hrvatskoj takve udruge su tek u začetku, od kako je počeo s radom u Zagrebu prvi Klub liječenih ovisnika o kocki – KLOK.

Živjeti s kockarom, pri tome biti o njemu materijalno ovisan, teške su životne okolnosti koje osobu vode u ogorčenost, cinizam i mrzovolju. Ako kockar želi uspjeti i otrgnuti se prošlosti, članovi njegove obitelji to također moraju moći. Poučeni prošlim iskustvima, većina vrlo teško vjeruje obećanjima i nema puno nade. Rad na oporavku supružnici trebaju dijeliti. Samcima, razdvojenima ili razvedenima, mnogo je teže.

Supruga trebaju primijeniti svoj odnos prema suprugu. Ona ga je najvjerojatnije novčano pomagala preuzimajući odgovornost za dugove, dajući mu novac, posuđujući novac od svoje obitelji, hranila ga i oblačila iako nije privredivao. Uz to, ispitala bi ga i prigovarala. U Gam-Anonu, ona uči kako ga učiniti odgovornim, ohrabriti u pokušajima, ne okrivljuje ga za zajedničke poteškoće. Borba koja se vodi vrijedi truda jer vraća samopoštovanje i poštovanje prema drugima, smirenost i razumijevanje.

Kockanje i mladi

Kockanje je legalan, rasprostranjen, svima dostupan, društveno prihvatljiv oblik zabave, bez negativnih konotacija i stigmatizacije. Tome djelomično pridonose i reklame u masovnim medijima. Gotovo da i nema grada u kojem nema barem jedna kladionica. Kladiti se može doslovno na sve sportove u bilo kojem kutku svijeta. S obzirom na društvenu prihvaćenost, kockanje lako postaje i

popularni oblik rekreacije za adolescente. Iako je zakonom zabranjeno kockati mlađima od 18 godina, u praksi nije teško naći i takve pojave. Odrasli kupuju "listiće" za mlade i dijele zaradu.

Kao i kod odraslih, kada se pojavi, problematično kockanje kod mladih ima negativan utjecaj na sve aspekte života, učenje i školski uspjeh, mentalno i fizičko zdravlje. Rizična su skupina naravno djeca čiji roditelji kockaju, pa lakše usvajaju takav model ponašanja. Neki od simptoma da neka mlada osoba ima problema s kockanjem mogu biti: neobjašnjiva potreba za većom količinom novca, izostanci iz škole, produženo vrijeme gledanja sporta na televiziji (ili teleteksta), odustajanje od slobodnih aktivnosti, udaljevanje od prijatelja i obitelji, česte promjene raspoloženja, depresije, kasni noćni telefonski razgovori.

Stavovi

Stav definiramo i kao "okvir kroz koji pojedinci gledaju", odnosno, stav je "psihička konstelacija o kojoj ovise reakcije ljudi". Zamjedba ili percepcija je proces koji se zbiva u svakom trenutku dok je čovjek budan. Mi opažamo svoju okolinu raznim osjetilima, ali ono što različite osobe opažaju istodobno nije isto jer percipirano ovisno o stavovima. O stavu također ovisi učenje novih stvari, a stav je vrlo važan za razumijevanje ponašanja ljudi. Ako je pak riječ o predrasudi (koja je zapravo ustaljen pogrešan sud ili unaprijed stvoreno mišljenje o komu ili čemu), onda posljedice mogu biti još i veće.

U radu na unapređivanju zdravstvene kulture vrlo je važno poznavanje uloge stavova pri ponašanju ljudi. O stavu osobe (i njegove okoline) ovisi hoće li on doći na pregled, O hoće li sudjelovati u nekoj zdravstvenoj akciji i s koliko će se poleta posvetiti zdravlju. Kada u zdravstvenom odgoju govorimo o mijenjanju ljudi, zapravo mislimo na promjenu njihova ponašanja i načina razmišljanja, tj. na mijenjanje njihovih stavova. Znamo li kako su pojedinci stekli svoje stavove, približili smo se tome da ih naučimo mijenjati.

Osobna iskustva važna su u oblikovanju stavova, a oblikuju se prema nekim osnovnim pravilima. Npr. Na temelju ugodnih iskustava oblikujemo pozitivne stavove prema uzroku ugodnog iskustva, i obrnuto, na temelju neugodnih iskustava oblikujemo negativne stavove prema uzroku neugodnog iskustva. Što je neka osoba mlađa, intenzivnije doživljava iskustvo, osobito neugodno, manje je kritična u tumačenju doživljenih iskustava. Što su iskustva uzbudljivija snažnije djeluju na oblikovanje i mijenjanje stavova. Snažno emocionalno iskustvo može biti ugodno ili neugodno, i utjecati na to da se dotada pozitivan stav promijeni u negativan.

No međutim, ovo nije jedini način oblikovanja i stjecanja stavova. Mnoge naše stavove stječemo imitacijom. Stav imamo jednostavno zato što smo ga imitirali od drugih koji imaju vlastito iskustvo ili su ga i oni sami stekli oponašanjem ili učenjem.

O mnogim situacijama i stvarima imamo vlastito mišljenje zato što smo čuli, vidjeli ili čitali da drugi ljudi imaju takvo mišljenje. Važno je napomenuti da je usvajanje stava okoline gotovo sasvim nesvjesno.

U djetinjstvu na nas najveći utjecaj imaju roditelji pa u djetinjstvu stvaramo stavove istovjetne stavovima naših roditelja. Kad se dijete počne socijalizirati, dolazi u dodir s prvim referentnim skupinama (to su skupine kojima pripadamo ili želimo pripadati).

Najčešće prihvatimo stav za koji nesvjesno osjećamo da će najbolje zadovoljiti naše potrebe. Osim referentnih grupa. velik utjecaj na stvaranje stavova imaju voljene osobe (roditelji, bračni drugovi, prijatelji i dr.), a stručno mišljenje tek je na trećem mjestu glede utjecaja na stvaranje stavova. Zato zdravstveni djelatnici moraju znati kako će njihovi logični argumenti promijeniti stavove samo malom broju osoba, neznatno u odnosu na referentnu grupu i bliske osobe.

CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog rada je ispitati stavove mladih o kockanju, te njihovu zainteresiranost za edukaciju o problemu patološkog kockanja.

Zaključci ovog rada mogu biti korisni u dizajniranju preventivnih akcija za sprječavanje pojave patološkog kockanja i njegovih posljedica, koju treba provoditi u školama i primarnim zdravstvenim servisima, kao i u sustavu psihijatrijske zaštite.

ISPITANICI I METODE

Istraživanje je provedeno tijekom studenog 2007. godine, u srednjim školama na području grada Virovitice, u devet različitih usmjerenja, među učenicima završnog (četvrtog) razreda srednjih škola:

1. Tehnička škola Virovitica – medicinske sestre/tehničari, elektrotehničari, strojarski tehničari, drvodjeljski tehničari, šumarski tehničari
2. Strukovna škola – ekonomski i komercijalni smjer
3. Gimnazija Petra Preradovića – opće i matematičko usmjerenje

Ukupno je ispitano 213 učenika, od toga 124 muške osobe i 89 žena.

Anketiranje je provedeno upitnikom koji je posebno konstruiran za potrebe izrade ovog diplomskog rada, a sadržavao je 10 pitanja ili tvrdnji s ponuđenim izborom između DA i NE odgovora. Sve su informacije dobivene samo-iskazom učenika. Tijekom izrade rada poštovano je načelo dobrovoljnosti i anonimnosti. Dobiveni rezultati su statistički obrađeni i prikazani u tablicama i grafikonima.

REZULTATI I RASPRAVA

Problem stavova spada među najvažnije i najviše istraživane probleme. Stav je stečena, relativno trajna i stabilna organizacija emocija, vrednovanja i reagiranja prema nekom objektu, proizvodu ili nekom elementu socijalne strategije. Stavovi se formiraju u procesu socijalizacije na osnovu neposrednog iskustva s objektom stava (npr. kockanjem) ili posredno u interakciji sa socijalnom okolinom. Jednom formirani, stavovi su vrlo otporni na sve pokušaje modificiranja i izmjene. Rigidnost stavova pojavljuje se zbog selektivnosti percepcije i pamćenja, izbjegavanja činjenica koje nisu u skladu sa stavom, uzajamne podrške ljudi sa sličnim stavovima, mentalne inertnosti i iracionalne (emocionalne) komponente stava.

Prepoznavanje vrijednosti u životu mladih ljudi i zauzimanje stavova prema nekim pojavama je od velike je važnosti za njihov odgoj i cjelokupno ponašanje. Zbog toga je vrlo važno preduhitriti moguće stvaranje negativnih stavova i utjecati na stvaranje pozitivnih stavova. Intenzivnim promjenama u okolini u kojoj živimo dolazi i do promjena u sustavima vrijednosti njenih članova. S obzirom da je adolescentna populacija na pragu svog intenzivnijeg uključivanja u život zajednice izuzetno je važno prepoznavanje njihovih vrijednosti i stavova. Imaju li se na umu osnovne vrijednosti kao standardi ponašanja, a stavove kao njihov izraz, možemo ih smatrati odgovornima za regulaciju funkcioniranja cjelokupne zajednice.

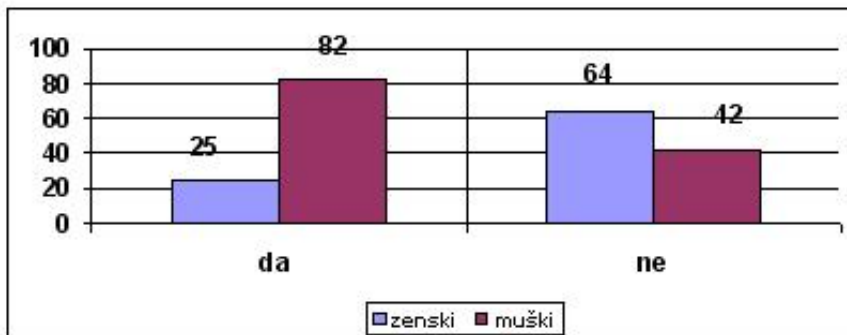
Sve veća dostupnost različitih igara na sreću, dovodi do većeg broja osoba oboljelih od patološkog kockanja. Populacija mladih je posebno ugrožena. Zbog toga je istraživanje usmjereno na upoznavanje informiranosti i stavova mladih prema kockanju. U ispitivanju se koristio upitnik sa 10 tvrdnji sastavljen posebno za potrebe ovog ispitivanja, a na osnovi poznatog upitnika "Dvadeset pitanja" Anonimnih Kockara. Svaka tvrdnja u upitniku je sastavljena na načelu ček liste sa pozitivnim i negativnim odgovorom. Ček liste se uobičajeno sastoje od niza potpuno konkretnih pozitivnih i negativnih tvrdnji ili atributa koji se odnose na predmet istraživanja. Ispitanik treba označiti one tvrdnje s kojima se slaže.

Uzorak ispitanika čini 213 učenika četvrtih, završnih razreda Tehničke, Strukovne srednje škole i Gimnazije, u gradu Virovitici. Ispitani su učenici iz devet razreda različitih usmjerenja - medicinske sestre/tehničari, elektrotehničari, strojarski tehničari, drvodjeljski tehničari, šumarski tehničari, ekonomski i komercijalni smjer, opće i matematičko usmjerenje gimnazije.

Od ukupnog broja ispitanika, 89 je žena (42%), a 124 su muškarci (58%).

Pozitivan odgovor na prvo postavljeno pitanje "Igraš li igre na sreću", dalo je 11,7% ženskih i 38,5% muških ispitanika (Grafikon br.1). Takav podatak o višestruko većem broju muškaraca koji igraju igre na sreću, dobije se i proučavanjem stručne literature.

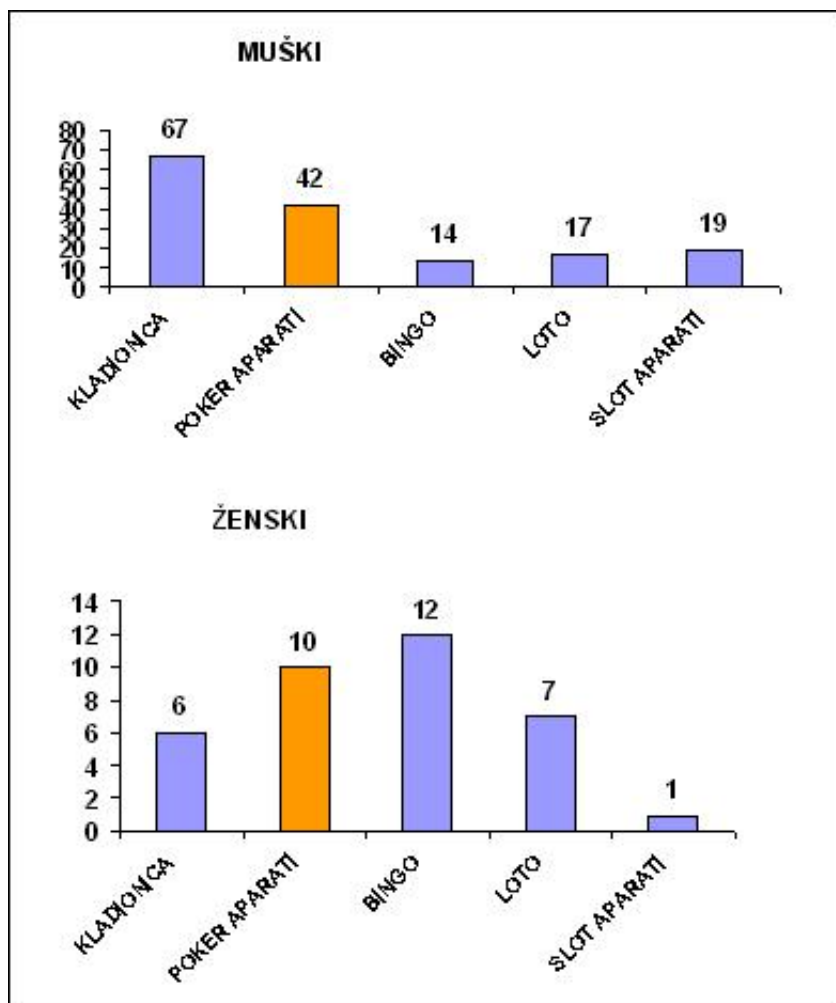
Grafikon 1. Pitanje 1. Igraš li igre na sreću?

Grafikon 2. prikazuje podjelu igranja igara na sreću na ukupnom broju ispitanika, raščlanjeno po spolovima. Iz ovog se prikaza vidi da većina muških ispitanika posjećuje kladionicu (42%), dok ženske ispitanice u najvećem postotku igraju bingo (33%).

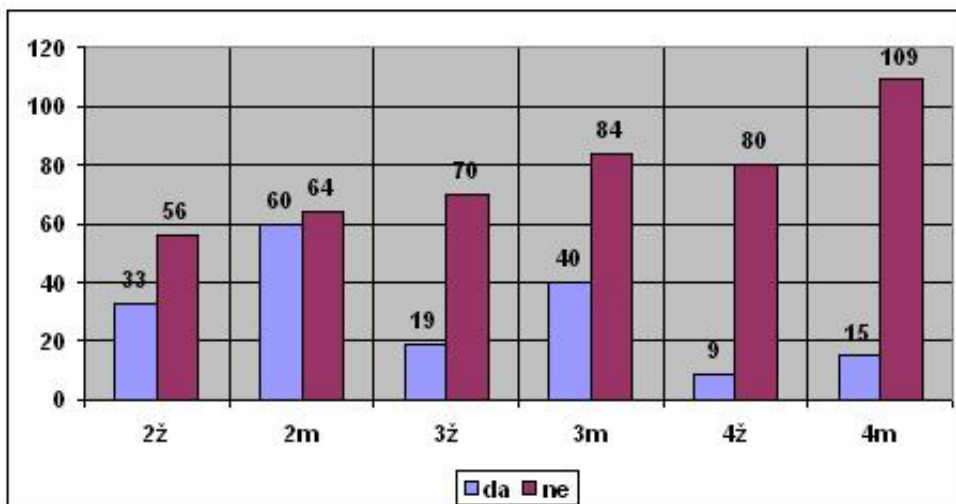
To je u skladu sa teorijom o dostupnosti igara na sreću u našoj sredini. Naime, sve je veći broj kladionica, koje ne ograničavaju ulaz ni maloljetnim osobama, a igra bingo prezentira se kao obiteljska zabava u kojoj sudjeluju svi ukućani.

Grafikon 2. Najčešće vrste igara na sreću po spolu

Prema odgovorima na pitanja 2., 3. i 4. "Misliš li da je igranje igara na sreću dobar način zabave? Zarade? Rješavanja novčanih problema?", vidimo kako su mladi u Virovitici podijeljeni u mišljenju o tome kako je kockanje dobar način zabave. Naime, to misli 15,5% žena i 28,2% muškaraca, tj. ukupno 43,7% ispitanika. Međutim, puno ih manje misli da je to dobar način zarade (8,9% žena i 18,7% muškaraca), a još manje ih misli da je to dobar način rješavanja novčanih problema (tek 11,2%), dok ostalih 88,7% misli da to nije dobar način. I prilikom ovih odgovora manje je žena nego muškaraca koje su na strani kockanja.

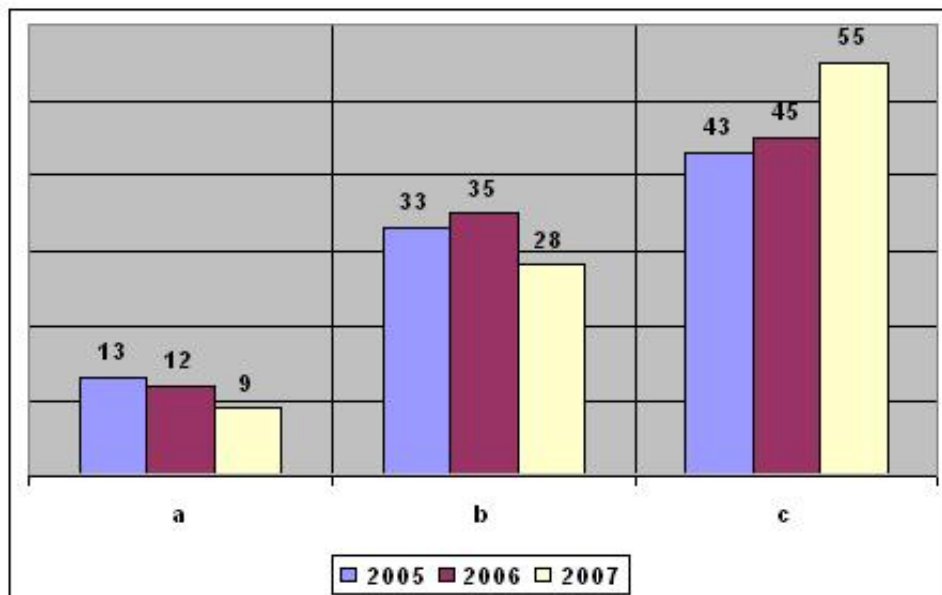
Grafikon 3. Pitanja 2., 3. i 4. Je li kockanje dobar način zabave, zarade ili rješavanja novčanih problema.

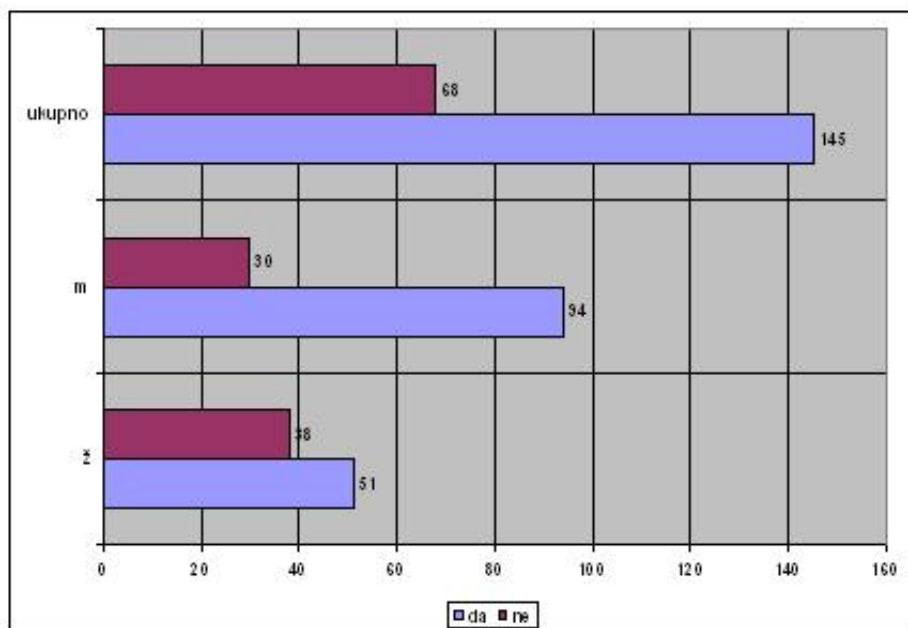
Sličan odgovor je dobiven i ranije u Virovitici, tijekom trogodišnjeg razdoblja 2005.-2007. godine. Autori M. Venus, S. Brlas, E.Koić i V. Šerepac, proveli su istraživanje o ovisnostima i slobodnom vremenu mladih. To istraživanje se temeljilo na tri pitanja koja su sastavni dio ankete o ovisnostima koja sadržava ukupno 27 pitanja. Istraživanje je provođeno na reprezentativnim uzorcima učenika

šestog razreda osnovne škole (3112 učenika) i na uzorku učenika drugih razreda srednje škole (2737 učenika). Rezultati su pokazali da iako prosječan srednjoškolac nešto više od osnovnoškolca igra igre na sreću, on to čini sve rjeđe, kao što to čine i članovi njegove obitelji, a slično kao i osnovnoškolac smatra da igre na sreću ne donose ništa dobro, jer se o igrama na sreću može postati ovisan, te da to nije dobar način rješavanja problema, s podijeljenim mišljenjem kako je to dobar način zabave.

Grafikon 4. Rezultat istraživanja M. Venus, S. Brlas, E.Koić i V. Šerepac. Virovitica 2005.-2007. godine.

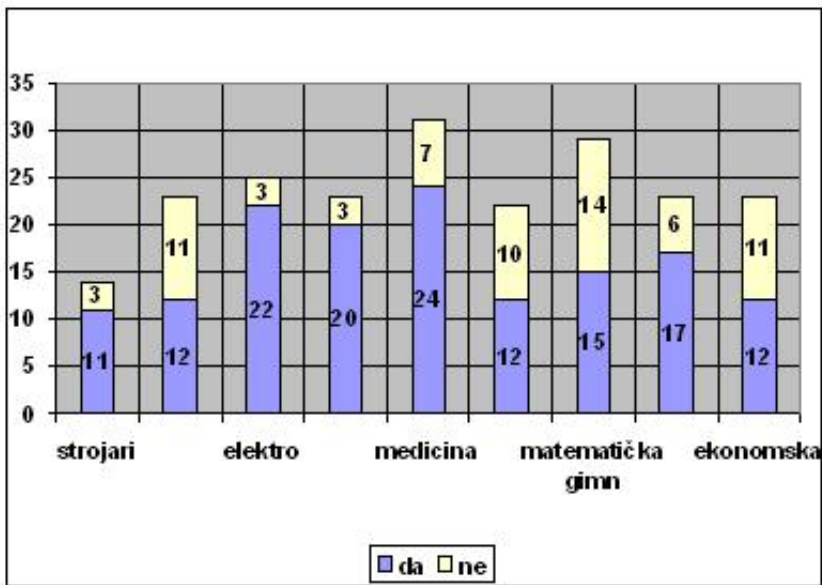
Grafikon 5. prikazuje odgovor na peto pitanje upitnika, uz raspodjelu prema spolu: "Poznaješ li osobno nekoga s problemom kockanja?".

Rezultati ovog istraživanja pokazuju da 44,3% muških i 23,9% ženskih ispitanika, odnosno ukupno 68% ispitanika poznaje nekoga s problemom kockanja (Grafikon 5).

Ako taj isti odgovor promatramo prema ispitivanim usmjerenjima, dobivamo sljedeću sliku koja je prikazana u Grafikonu 6.

Grafikon 6. Pitanje 5. Poznaješ li osobno nekoga s problemom kockanja? (raspodjela prema usmjerenjima).

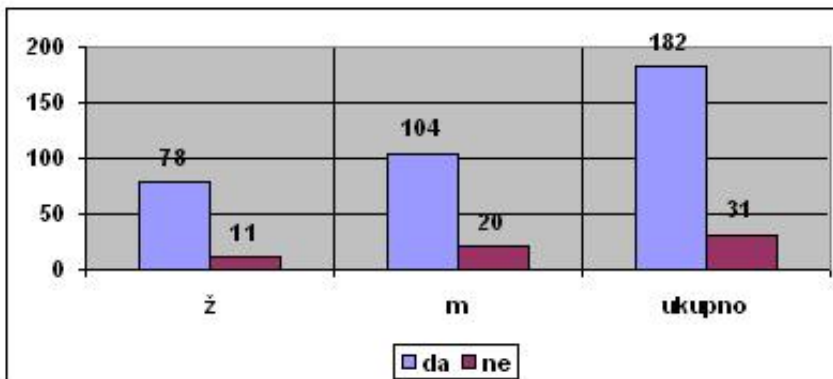
Na ovaj način dobivamo zanimljiv podatak, koji je vrlo važan za planiranje i provođenje preventivnih programa. Naime, prema rangu odgovora "DA", dobivamo slijedeću distribuciju (Tablica 1.), prema kojoj učenici medicinskog, elektro usmjerenja i šumari poznaju najviše osoba koje imaju problem kockanja, a učenici strojarskog usmjerenja ih poznaju najmanje.

Tablica 1. Rang odgovora na Pitanje br. 5.

RANG odgovora na Pitanje 5.		
R.broj	usmjerenje	DA
1.	medicina	24
2.	elektro	22
3.	šumari	20
4.	komerc	17
5.	matem g	15
6.	opća g	12
7.	ekonom	12
8.	drvno	12
9.	strojari	11

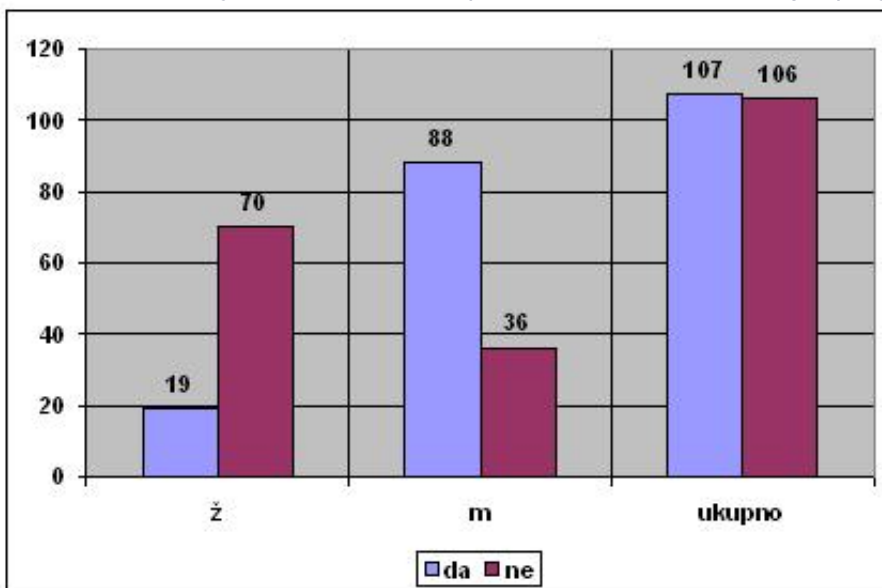
Na pitanje broj 6. "Misliš li da mladi troše previše novca i vremena na igre na sreću?", dobiven je kontroverzni odgovor. Naime, ukupno 85,4% ispitanika misli kako mladi troše previše novca i vremena na takve aktivnosti.

Grafikon 7. Pitanje 6. Troše li mladi previše novca i vremena na igre na sreću?

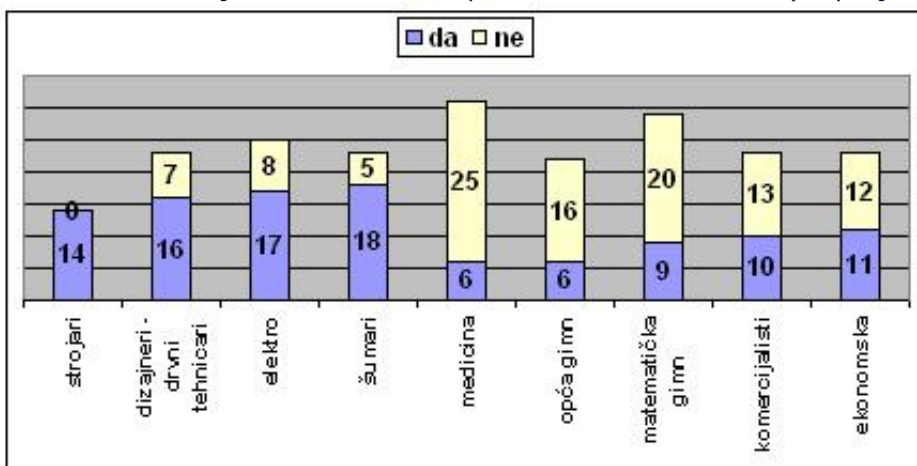
Prema dobivenim odgovorima na pitanje br. 7., ukupno je 50,2% mladih barem nekad uplatilo listić u kladionici. Od toga svega 8,9% ženskih i čak 41,3% muških ispitanika. To je podatak koji djelomično određuje ciljnu populaciju u provođenju preventivnih programa.

Grafikon 8. Pitanje 7. "Jesi li ikada uplatio listić u kladionici?" (raspodjela prema spolu)

Kako bismo još bolje odredili tu populaciju, promatrano je kako izgleda odgovor na isto pitanje, prema usmjerenjima ispitivanih učenika, što je prikazano u Grafikonu 9. Vidljivo je da su u kladionice najrjeđe ulazili učenici medicinskog usmjerenja (2,8%), a najčešće šumari (što čini 8,4%, ukupnog broja ispitanika), elektro (7,9%) i drveni dizajneri (7,5%). Zbog toga je ponovno sastavljen i rang dobivenih odgovora (Tablica 2.)

Grafikon 9. Pitanje 7. "Jesi li ikada uplatio listić u kladionici?" (raspodjela prema usmjerenjima)

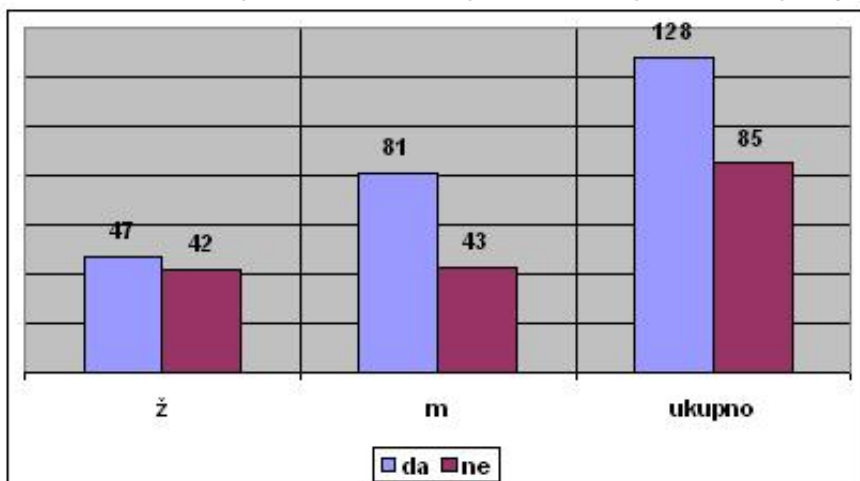

Tablica 2. Rang odgovora na pitanje br. 7. Jesi li ikada uplatio listić u kladionici?

RANG odgovora na pitanje br. 7		
R.broj	usmjerenje	DA
1.	šumari	18
2.	elektro	17
3.	drvni	16
4.	strojari	14
5.	ekonom	11
6.	komercija	10
7.	matem g	9
8.	opća g	6
9.	med	6

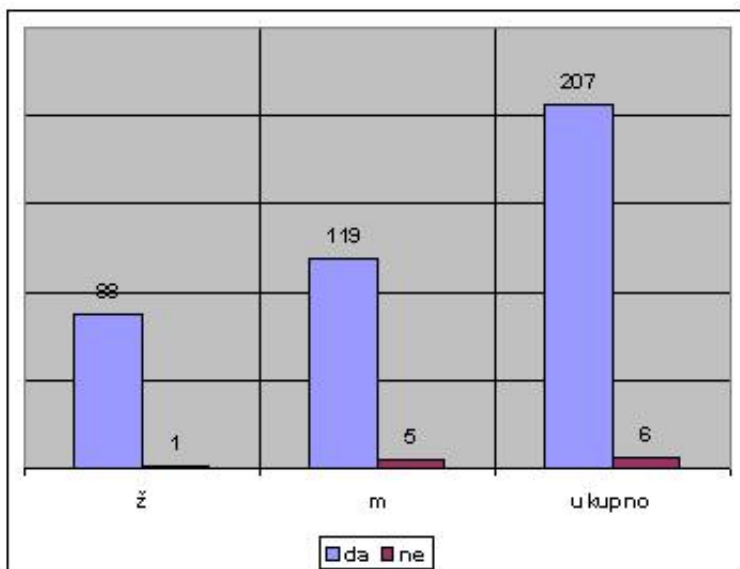
Prema odgovoru na pitanje br. 8., većina učenika (60%), od kojih 22% žena i čak 38% muškaraca, smatra kako posjeduju dovoljno informacija o problemu igranja igara na sreću i kockanju, što otvara neka nova pitanja. Prije svega pitamo se je li doista tako? Zatim, kako su došli do tih informacija, kada nema organiziranih strukturiranih programa za tu vrstu informiranja? Na posljetku je upitno jesu li dobro shvatili postavljeno pitanje.

Grafikon 10. Pitanje 8. Imaš li dovoljno informacija o kockanju? (distribucija po spolu).

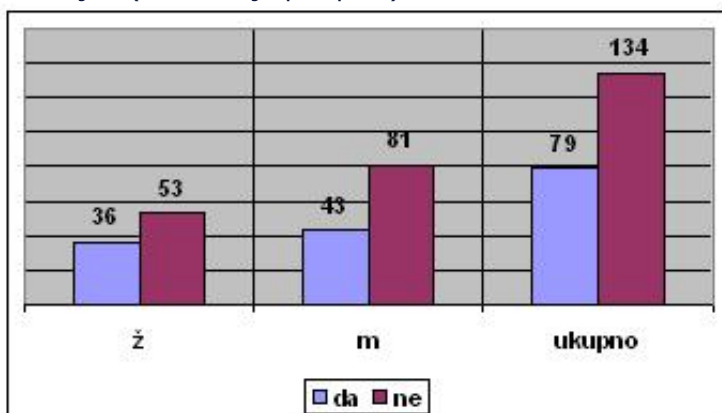
Zbog toga je još zanimljivije kako isto većina, čak 97% ukupnih ispitanika, smatra da se može postati ovisan o igrama na sreću (Grafikon 11.).

Grafikon 11. Odgovor na pitanje br. 9. Može li se postati ovisan o igrama na sreću? (distribucija po spolu).

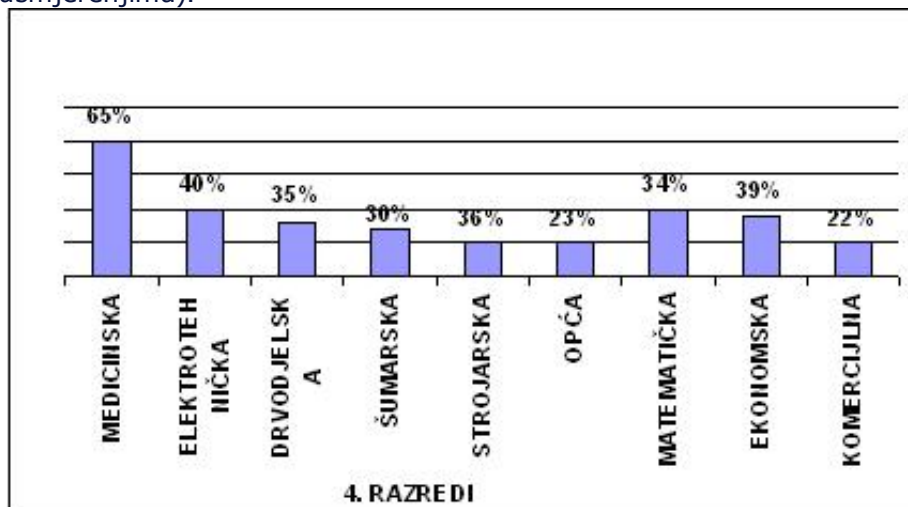

Zbog toga je za planiranje i provođenje prevencije, s obzirom na "dobru" informiranost učenika, još važniji odgovor na pitanje broj 10. o zainteresiranosti za edukaciju o patološkom kockanju. Naime, čak 62,9% ispitanika NIJE zainteresirano za takvu vrstu informiranja! Manje su zainteresirani ženski ispitanici (svega njih 16%), nego muški ispitanici (njih 20%). Dakle, prilikom organiziranja edukacije – mogli bismo računati na petinu učenika iz svakog razreda. Promatrajući distribuciju ovog odgovora po usmjerenjima, najviši rang zainteresiranosti za edukaciju pokazuju učenici iz medicinskog usmjerenja (65%) (Tablica 3.). S druge strane, oni na skali o sudjelovanju u igrama na sreću zauzimaju najniži rang (Tablica 2), ali i poznaju najviše osoba s problemom kockanja (Tablica 1.). Pretpostavka je također da njihov interes za edukacijom proizlazi iz karaktera same struke.

Grafikon 12. Odgovor na pitanje br. 10. Jeste li zainteresirani za edukaciju o problemu ovisnosti o kockanju? (distribucija po spolu).

Grafikon 13. Pitanje 10. Zainteresiranost za edukaciju o problemu kockanja (distribucija po usmjerenjima).

Tablica 3. Rang odgovora "DA", na pitanje br. 10. Jeste li zainteresirani za edukaciju o problemu kockanja? (distribucija po usmjerenjima).

RANG odgovora na pitanje 10.		
R.broj	usmjerenje	DA
1.	medicina	20
2.	elektro	10
3.	matem gim	10
4.	ekonom	9
5.	drvno	7
6.	šumari	7
7.	komerc	6
8.	strojari	5
9.	opća gim	5

ZAKLJUČAK

Upravo zbog široke rasprostranjenosti i velike dostupnosti ovakvog oblika zabave za mlade, sve više mladih osoba povodeći se za ostatkom društva ili zbog mišljenja da je to lak način zarade, počinje aktivno igrati neki od oblika igara na sreću. Npr. svakodnevno svakodnevno se kladi nekoliko stotina tisuća ljudi, broj ovisnika raste, ali pomoć traže tek malobrojni. Uzroci te svojevrsne epidemije su i društveni i ekonomski. Kladionice su, pojednostavnjena vrsta casina i svima dostupne, a minimalni ulog je "samo" pet kuna. Mladi koji nesvjesni rizika koji nosi takav oblik zabave, lako prelaze iz društveno (socijalnog) tipa kockanja, u problematično, te naposljetku i u patološko kockanje. Naravno, ako ne postanu sami svjesni da je to nešto od čega nema "sreće". Socijalne i zdravstvene posljedice kockanja očituju se i na individualnoj i na društvenoj razini. Strada pojedinac, ali i njegova kompletna obitelj, pa vrlo brzo u tom miljeu možemo susresti sve likove iz klasičnog romana Fjodora Mihajlovića Dostojevskog.

Istraživanja u patološkom kockanju ukazuju na trend porasta, a druga ističu kako je zloraba u razdoblju adolescencije izravno povezana i sa agresivnim oblicima ponašanja, kriminalom i obolijevanjem od različitih drugih duševnih poremećaja, pa je iznimno važan rad na prevenciji neprihvatljivog ponašanja i ovisnosti o kockanju u što ranijoj dobi.

Rezultati istraživanja koji su prikazani u ovom radu dokazuju da polovina anketiranih srednjoškolaca igra barem neki oblik igre na sreću, a u velikom postotku su to muški ispitanici (M38%:Ž12%). Usprkos tome što čak 86% ispitanih smatra da mladi previše troše novac i vrijeme na igranje igara na sreću, ipak je 51% njih barem jednom uplatilo listić u kladionici. Pozitivno je to što 97% ispitanih smatra da čovjek može postati ovisan o igrama na sreću, no čak 61% ispitanih misli da ima dovoljno informacija o problemu igranja igara na sreću i kockanja, a samo 37% je zainteresirano za edukaciju o problemu ovisnosti o kockanju. Više su zainteresirani muški ispitanici.

Dakle, prilikom organiziranja edukacije – mogli bismo računati na petinu učenika iz svakog razreda. Najviši rang zainteresiranosti za edukaciju pokazuju učenici iz medicinskog usmjerenja (65%). S druge strane, oni na skali o sudjelovanju u igrama na sreću zauzimaju najniži rang, ali i poznaju najviše osoba s problemom kockanja. Pretpostavka je također da njihov interes za edukacijom proizlazi iz karaktera struke.

Program primarne prevencije patološkog kockanja treba biti sastavni dio prosvjećivanja, odnosno prihvaćanja i usvajanja zdravih stilova života. Mogao bi se realizirati na primjer, provođenjem radionica i diskusijskih grupa u okviru razredne zajednice, s uključenjem dvije komponente: edukativne i ponašajne.

Drugi dio programa, mogao bi se organizirati u formi savjetovališta, a odnosio bi se na sekundarnu prevenciju, namijenjen učenicima koji eksperimentiraju sa kockanjem ili su postali ovisnici. Naime, tijekom rada sa učenicima vjerojatno će se izdiferencirati određeni broj onih koji pokazuju naznake skretanja ka zlorabi svojim problemima u prilagodbi, kao i onih koji iskušavaju povremeno ili redovito kockanje. U rad bi svakako trebalo uključiti i roditelje tih učenika, uz zajamčenu diskreciju u provedbi savjetovališnog rada.

Dugoročni plan programa primarne prevencije postići primjenu prvoga reda, odnosno djelovati na sustav odgoja djece koja se osjećaju neuspješnima i neprihvaćenima, što predstavlja opasnost za ulazak u rizičnu populaciju.

Također, lokalna bi zajednica trebala prepoznati o osvijestiti potrebu postojanja savjetovišta u koje bi bez straha, predrasuda i stigmatiziranja došli potražiti pomoć oni koji je uistinu žele.

LITERATURA

1. Karouzos W.K. Harms of Legalized Gambling. The Center for Arizona Policy. Scottsdale, Phoenix. AZ. 2001. URL: <http://www.azpolicy.org/>.
2. Wilson N. Betting your life on it. Problem gambling has clear health related consequences. BMJ. 2004;329:1055-1056.(6 November), doi:10.1136/bmj.329.7474.1055.
3. Zakon o priređivanju igara na sreću i nagradnih igara, Narodne novine, br. 83/02 i 149/02.
4. URL: <http://www.bhdani.com/arhiva/215/opservatorij.shtm>
5. URL: http://www.kockanje.info/povijest_kockanja.asp
6. Izvor:URL <http://www.casino.bwin.com/casino>
7. URL:<http://www.kockanje.info>
8. Prema podacima sa URL:<http://www.vjesnik.hr>
9. Državni proračun Republike Hrvatske za 2006. godinu (»Narodne novine«, broj 148/2005), Uredba za financiranje programa organizacija koje djeluju u područjima propisanim člankom 10. stavkom 1. Zakona o priređivanju igara na sreću i nagradnih igara, u skladu sa člankom 36. Zakona o izvršavanju Državnog proračuna za 2006. godinu (»Narodne novine«, broj 148/2005)
10. Tomislav Grdić. URL: <http://www.vjesnik.hr/html/2008/02/04/Clanak.asp?r=tem&c=3>
11. Moody G. The Wheel of Misfortune Compulsive Gambling Its affects on the family. GAMBLERS ANONYMOUS. GAM-ANON. published by Thorsons in February 1989, London.
12. International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems. Tenth Revision (ICD-10). Geneva: World Health Organization; 1992.
13. American Psychiatric Association: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, fourth Edition, Text Revision, Electronic DSM-IV-TRTM Plus; Washington, DC: American Psychiatric Publishing Inc., 2003.Američka psihijatrijska udruga: Dijagnostički i statistički priručnik za duševne poremećaje, četvrto izdanje, međunarodna verzija. Jastrebarsko: Naklada Slap; 1996, str. 634-636.
15. Custer, R. L., Milt, H. 1985. When Luck Runs Out. New York, Facts on Public File.
16. Gamblers Anonymous. International Service Office. Los Angeles, CA. QUESTIONS AND ANSWERS. ABOUT THE PROBLEM OF COMPULSIVE GAMBLING AND THE G.A. RECOVERY PROGRAM. <http://www.gamblersanonymous.org/recovery.html>
17. R.Torre. Gamblers Anonymous-Anonimni kockari. U:KOCKANJE.1. hrvatski interdisciplinarni simpozij s međunarodnim sudjelovanjem. Virovitica, 23. studenog 2007. - ZBORNİK SAŽETAKA. Ur. E. Koić, V. Đorđević. Virovitica, 2007, Lions Club Vereucha – Virovitica ; str. 95-96.
18. N.Hrvat: Kockanje – Pedagoška prevencija ovisnosti. U:KOCKANJE.1. hrvatski interdisciplinarni simpozij s međunarodnim sudjelovanjem. Virovitica, 23. studenog 2007. - ZBORNİK SAŽETAKA. Ur. E. Koić, V. Đorđević. Virovitica, 2007, Lions Club Vereucha – Virovitica ; str. 23-24.
19. Ilić R. (2002). Metodika zdravstvenog odgoja, priručnik za nastavnike. Zagreb: Školska knjiga.
20. M. Zvonarević. Stavovi i shvaćanja, Psihologija. propagande, Masovno ponašanje. U: M. Zvonarević. Socijalna psihologija. (1981.) Zagreb: Školska knjiga.
21. Petry N.M., Christopher Armentano C. Prevalence, Assessment, and Treatment of Pathological Gambling: A Review. Psychiatric Services 50(8):1021-1027, 1999.
22. The Gamblers Anonymous questionnaires. Twenty Questions. <http://www.gamblersanonymous.org/20questions.html>.
23. Zarevski P. Psihologija kockanja. Penološke teme. 3(5):1-6. 1990.
24. Kulenović A, Zarevski P. Personalni korelati kockanja. Penološke teme 3(5):25-32, 1990.
25. Dostojevski F.M. Kockar. Otokar Keršovani, Rijeka. 2003.Koić E. Case report of psychotic depression in pathological gambler treated with olanzapine and paroxetine. CINP Congres, Paris, 2004. U: Bernard Lerer ed. The International Journal of Neuro-Psychopharmacology. (2004), 7: S1-S503 Cambridge University Press Copyright © 2004 Collegium Internationale Neuropsychopharmacologicum.
27. Goreta M., Peko-Čović I., Buzina N. Patološko ili obično kockanje. Slučaj 43. Psihijatrijska vještačenja. Zbirka ekspertiza. Knjiga prva: kazneno pravo. Naklada Zadro i PB Vrapče Zagreb, Zagreb, 2004. Str. 382.
28. Moravek, D. (2000). Psihijatrija. Zagreb: Medicinska naklada
29. URL: <http://www.gotquestions.org/Hrvatski/grieh-kockanje.html>